

Voorwoord: op zoek naar een goede wisselwerking tussen overheid en burger

In 1962 voerde ik mijn eerste campagne voor mijn oudste broer, die zich kandidaat had gesteld voor de gemeenteraad in mijn geboortedorp Vries. Ik leerde vanaf die dag hoe het zit met macht, gezag, invloed en effectiviteit van bestuur.

Het hoeft bijna niet gezegd te worden dat er sinds 1962 enorm veel is veranderd. Zowel op maatschappelijk niveau als op bestuurlijk niveau. We bevinden ons in een snel veranderende maatschappij onder invloed van een zich in razend tempo ontwikkelende digitale wereld. Ook het democratisch proces en de verantwoordelijkheden daarbinnen, zijn aan verandering onderhevig.

Het is mijn overtuiging dat de invloed van deze veranderingen op ons gedrag, op de verhoudingen in de maatschappij (het adagium kennis is macht gaat ten onder, want kennis wordt gedeeld en is van iedereen) en op het openbaar bestuur nog stelselmatig wordt onderschat. Centralisatie, polarisatie en fragmentatie komen in en ander daglicht te staan. De goede wisselwerking tussen overheid en burger zijn we in de loop van de jaren enigszins kwijtgeraakt.

In zeer uiteenlopende functies heb ik deze veranderingen van dicht bij mogen meemaken. Sinds 1 augustus 2014 mag ik dat doen als Nationaal Commissaris Digitale Overheid. Een opdracht waarbij ik beleidsontwikkeling en vernieuwing aan mag jagen en daarmee de totstandkoming van (voorzieningen voor) de digitale overheid moet zien te bevorderen, het beheer van essentiële voorzieningen moet borgen en het gebruik van die voorzieningen moet stimuleren.

De druk op gemeenten om meer digitaal te gaan werken neemt onverminderd toe. Niet alleen omdat de druk op middelen bij de overheid steeds meer voelbaar wordt, maar ook omdat veel collegeprogramma's op pagina 1 de ambitie uitspreken dat de gemeente nu écht van buiten naar binnen gaat opereren. Inderdaad; net als altijd. Maar in de afgelopen jaren is de context echt verandert. Ik zie daarin de volgende twee punten:

Allereerst het groeiende vermogen van bewoners en belanghebbenden om zichzelf te mobiliseren en ook te escaleren. Mede door de invloed van sociale media, het altijd online zijn, de explosieve groei van het gebruik van mobiele apparaten, het gewend zijn van het delen van je mening en ervaringen en het ervaren raken met aanpakken als crowdsourcing en co-creatie.

Ten tweede zien we een (rijks-)overheid die de participatiesamenleving en de zelfredzaamheid van mensen als belangrijk middel zien ter compensatie van een terugtrekkende overheid.

Uitgangspunt is dat de burger, als ie dat wil, digitaal met de overheid moet kunnen communiceren over alles wat er toe doet, en éénmalig je gegevens (als burger of bedrijf) aanleveren volstaat. Daar wordt hard aan gewerkt, maar er is regie nodig, en ruimte om knopen door te hakken.

De kracht van sociale media en de online beleving van mensen speelt in deze nieuwe werkelijkheid een steeds grotere rol. Tijdens en na de schietpartij in Alphen aan de Rijn ben ik me daar pas echt zeer bewust van geworden.

Daarom ben ik blij met het initiatief van David Kok en Gemeentebuzz.nl en hetgeen zij daarmee willen bereiken: het wakker schudden van de overheid en inzichtelijk maken dat er online een werkelijkheid is die gemeenten serieus moeten nemen. Onderzoeken en publicaties als deze helpen om organisaties bewust te maken en energie los te maken.

Als 'digicommissaris' helpt mij dat ook. In mijn werk en bij het opstellen van een actieplan waar ik de komende periode mee bezig ben. De kracht van online is het bieden van nieuwe mogelijkheden van een goede wisselwerking tussen overheid en burger!

Bas Eenhoorn
Nationaal Commissaris Digitale Overheid